

Handelsbeurs Antwerpen

Antwerpen heeft sinds de middeleeuwen een belangrijke rol gespeeld in de internationale handels- en geldmarkt. Toen in de 16e eeuw de “oude Beurs” in de Hofstraat te klein geworden was, werd op deze plaats, tussen de Meir en de Lange Nieuwstraat een nieuw beursgebouw opgericht vanaf 1531. Het gebouw brandde af in 1583 maar werd volledig opnieuw opgebouwd totdat een brand het in 1858 opnieuw vernielde. In 1853 werd er na veel controverse en in navolging van het Londense Crystal Palace een zeer vooruitstrevende overdekking van de open binneruimte gerealiseerd met onder andere een centrale glazen koepel. De stad opteerde er na de brand voor om met behoud van plaats, grondplan, bouwvorm en bouwstijl de nieuwe handelsbeurs in neogotische stijl te bouwen naar plannen van architect J. Schadde.

Het “Hotel du Bois” (Lange Nieuwstraat 20-22-24), dat aansluit op de Handelsbeurs is een oud herenhuis (de zgn. “De Grooten Robijn”, eigendom van de familie Van De Werve), dat ca. 1740 door de familie du Bois de Vroylande werd verbouwd. Een 17de-eeuwse kern werd ingekapseld in een rocococonstructie naar ontwerp van de befaamde J. P. Van Bourscheit de Jonge. Vanaf 1829 werd het huis zetel van de Banque d'Anvers, die het gebouw totaal aanpaste en er de twee zijvleugels aan toevoegde. Naderhand werd het Kamer van Koophandel en sinds 1950 kantoren van de gemeentelijke dienst der burgerlijke stand, waartoe in 1965 ingrijpende inrichtingswerken en herstellingen werden uitgevoerd.

Toekomst van de site

De handelsbeurs en het hotel du Bois zijn als stadseigendommen, via het autonoom gemeentebedrijf VESPA, na jarenlange leegstand, overgedragen aan projectontwikkelaar Breevast, die het ganse bouwblok een nieuwe toekomst zal geven. Hotel du Bois wordt een hotel in de moderne zin van het woord, gelinkt met de handelsbeurs, die een “stadslounge” wordt, met ruistruimte in de overdekte centrale hal, en winkels en horeca in de aangrenzende ruimten.

De belangrijkste delen van de beurs en het hotel zijn beschermd als monument, zodat één en ander gebeurt in nauw overleg met onroerend erfgoed. Het is ook de bedoeling om een beroep te doen op restauratiepremies. Om praktische redenen wordt het project in twee fasen aangepakt, een eerste fase met hotel du Bois (dit is minder goed bewaard dan de beurs en leent zich gemakkelijker tot herbestemming), een tweede fase met de beurs (omwille van het goed bewaarde en waardevolle interieur is hier een uitgebreid(er) restauratiedossier vereist).

Het restauratiedossier, deel hotel, is ondertussen afgewerkt en ontvankelijk verklaard (op 27/1/2009). De restauratieve kosten worden geraamd op 1.517.149 Eur. Als privé-partner heeft Breevast recht op een subsidie van 40% (25% door het Vlaams gewest, 7,5% door de provincie, 7,5% door de gemeente). De premie, aandeel Vlaams gewest, wordt geraamd op 417.215,97 euro. Vlaams minister Dirk Van Mechelen ging alvast even poolshoogte nemen en kennismaken met de toekomstplannen met het oog op de toekenning van de premie.

Herwaarderingsplan Zurenborg

De wijk Zurenborg is vandaag de dag wereldberoemd. In en rond de Cogels-Osylei bevinden zich verschillende pareltjes van burgerlijke architectuur van het einde van de 19e en het begin van de 20e eeuw.

De wijk Zurenborg ontstond op de plaats van de vroegere Zurenborghoeve. In 1837 werden de gronden van dit agrarisch gebied (ong. 60 ha groot) gekocht door baron J. Osy. Zijn zoon Edouard en diens schoonbroer John Cogels kochten nog een aantal gronden bij en vergrootten het geheel tot 64 ha.

Dit gebied kwam tot ontwikkeling door de aanleg van de ringspoorweg naar Nederland In 1872-1874 , door de uitbouw van het goederenstation van Borgerhout en door de bouw van een gasfabriek. De in 1881 gestichte 'Maatschappij van het Oosten' zou de gronden omvormen tot een goed uitgerust industriepark door onder andere de aanleg van verschillende straten. De plannen werden echter gewijzigd en in de plaats van industrie werd er volop gekozen voor huizenbouw. Dat resulteerde in de oprichting in 1886 van een tweede maatschappij, de 'Maatschappij voor het Bouwen van Burgerhuizen'. Beide maatschappijen zouden in 1894 fusioneren en bestaan vandaag nog.

De verdere ontwikkeling van de wijk Zurenborg hield ook nauw verband met de goede verbindingen met de tram.

Via de nodige voorwaarden slaagden de ontwikkelaars erin om de burgerlijke woonsfeer te bewaren door de nodige verplichtingen op te leggen: hinderlijke bedrijven waren niet toegelaten, cafés mochten enkel op de hoeken worden ingeplant, alle huizen moesten een tuin hebben,... Alle bouwplannen moesten goedgekeurd worden door de maatschappij, wat ertoe leidde dat beroep werd gedaan op geroemde architecten. Vaak werd ook voor huizenblokken gekozen wat de eenheid ten goede komt.

In eerste instantie werd vooral het op Antwerps grondgebied gelegen gedeelte van Zurenborg ontwikkeld. Vanaf 1894 gebeurde dat ook met het Berchemse deel, met de Cogels-Osylei als bekendste voorbeeld.

Kenmerkend voor Zurenborg is wat we eenheid door verscheidenheid kunnen noemen: een eclectisch geheel met elementen uit heel verschillende stijlrichtingen die vaak teruggrepen naar de klassieke voorbeelden. Op verschillende plaatsen werden ook art nouveau-creaties gerealiseerd.

Zurenborg werd na de Tweede Wereldoorlog sterk verwaarloosd, maar dankzij de inzet van vooral mensen uit de cultuurwereld kreeg de wijk een nieuw leven. Vandaag is het een van de meest begeerd plaatsen om te wonen. In de wijk zijn 170 huizen beschermd als monument. Het ganse deel op Zurenborg-Berchem werd ook beschermd als stadsgezicht.

Recent trokken een aantal inwoners van de wijk aan de alarmbel, onder andere over de staat van de wegen, over een aantal mobiliteitsproblemen. Op basis van hun opmerkingen werd een startnota ontwikkeld waarin een oplossing wordt aangereikt voor een aantal van deze knelpunten.

Deze startnota kan als basis dienen voor de opmaak van een herwaarderingsplan. Sinds enkele jaren is het immers mogelijk om voor het behoud van de intrinsieke erfgoedwaarden van beeldbepalende elementen in een stads- of dorpsgezicht een onderhoudspremie aan te vragen. Voorwaarde is wel dat de uit te voeren werken kaderen in een globale visie rond de toekomst van het stadsgezicht.

De herwaarderingsplannen voor stads- en dorpsgezichten zijn één van de concrete maatregelen vanuit de Vlaamse overheid om regelmatig onderhoud te bevorderen.

Strategisch project Wortel- en Merksplaskolonie

In de loop van de 19e eeuw maakte ons land gedurende enkele jaren deel uit van Nederland met koning Willem I als vorst. Naar Nederlands model werden in het noorden van ons land een aantal bedelaars/landloperskolonies gerealiseerd. Concreet ging het om grote domeinen gekenmerkt door grote open stukken gras- en akkerland afgewisseld met gesloten stukken bos, ontsloten via een opvallend drevenpatroon met daarin gegroepeerd een opvallend gebouwenpatrimonium. De landlopers die hier werden opgevangen, dienden immers zoveel mogelijk in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Naast de verblijfplaatsen voor de landlopers en de woningen voor de begeleiders waren er verschillende agrarische gebouwen, zoals aardappelloosden, schuren, veestallen,...

Toen in 1991 de wet op de landloperij werd afgeschaft, verloren ook deze omvangrijke cultuurlandschappen hun functie. Algauw dreigde versnippering van het patrimonium en van het ganse cultuurlandschap. Via een bescherming kon dit gevaar worden afgewend. Onder impuls van de lokale besturen en een aantal actieve verenigingen werd concreet naar een nieuwe invulling gezocht en gevonden: in Merksplas is ondertussen een centrum voor illegalen gevestigd, de huizen werden via een systeem van erfpacht ter beschikking gesteld van geïnteresseerden, de voormalige kapel wordt ingericht als multifunctionele ruimte en deels als museum van de vrijheidsberoving,...

Kortom voor de beide sites is sindsdien hard gewerkt aan een globale visie. Het komt er nu op aan deze door iedereen gedragen visie ook op het terrein te realiseren.

Eén van de instrumenten dat daarbij kan helpen, zijn de zgn. strategische projecten van de Vlaamse overheid. In het kader van de uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen kent de Vlaamse overheid immers financiële ondersteuning toe voor de coördinatie van bovenlokale projecten. Eén van de ingediende projecten wil onder de titel 'Wortel- en Merksplas-kolonie: Van bedelaarsgesticht tot landloperskolonie' de ruimtelijke visies voor de kolonies mee in de praktijk helpen realiseren. Uitgangspunt is de verweving tussen het cultuurlandschap, de natuur, het bos, de landbouw en de recreatie in deze gebieden. Een coördinator kan ervoor zorgen dat vanuit de verschillende betrokkenen eenheid van beheer wordt nagestreefd, dat werken op elkaar kunnen worden afgestemd,... Overigens wordt ook nagedacht om deze manier van werken voor bovenlokale erfgoedprojecten ook vanuit die regelgeving mogelijk te maken.

Biogasinstallatie Merksplas

Steeds meer mensen worden vandaag overtuigd van het belang en de noodzaak om te investeren in groene energie. Niet alleen omdat het goed is voor het milieu en daardoor een duurzaam effect heeft voor ons en de toekomstige generaties, maar ook omdat dergelijke investeringen vaak erg kostenbesparend zijn.

Meest klassieke voorbeelden zijn uiteraard zonnepanelen of windmolens. Er zijn echter nog andere alternatieven die kunnen zorgen voor de nodige warmte en elektriciteit. Tegelijkertijd biedt het ook de mogelijkheid om een oplossing te vinden voor andere uitdagingen zoals die van de mestproblematiek. Onder invloed van Europa wordt immers strenge normen gehanteerd voor het uitvoeren van mest op de akkers. Veel landbouwers gaan dan ook op zoek naar alternatieven. Een biogasinstallatie is bijvoorbeeld zo'n initiatief dat het wegwerken van het mestoverschot enerzijds en het genereren van warmte en elektriciteit anderzijds combineert.

Dat dit alles geen theoretisch model blijft, maar ook in de praktijk kan worden gerealiseerd, bewijst de aanpak van de familie Quirijnen uit Merksplas. Zij hebben een groot landbouwbedrijf met 350 koeien, 4800 vleeskalveren en 350 hectare grond. Het spreekt voor zich dat de uitdagingen met betrekking tot de energiekost en de mestproblematiek hier enorm zijn. De familie bleef echter niet bij de pakken zitten en realiseerde ondertussen een biogasinstallatie. Varkens- en koeienmest wordt samen met energiemais omgezet in warmte en elektriciteit voor het bedrijf en dat van een vlakbij gelegen collega tomatenkweker. Tegen het eind van het jaar hoopt het bedrijf ook een turbinemotor volledig op plantaardige olie van de niet-eetbare jathropa-plant uit Zuidoost-Azië te laten functioneren.

Overigens blijven de uitdagingen zeker niet beperkt tot de technische realiseerbaarheid, misschien zelfs integendeel. Tot voor enkele jaren ontbrak het aan een duidelijk kader voor de installatie van allerhande alternatieve energiebronnen. Dat leidde tot heel wat frustraties op het terrein omdat mensen die wilden investeren niet altijd wisten binnen welk ruimtelijk kader dat diende te gebeuren.

Ondertussen is dat kader er wel. In de loop van vorig jaar kwamen er vereenvoudigde regels voor iedereen die zonnepanelen wou installeren. Recent nog kwam er een omzendbrief die moest helpen bij de beoordeling van aanvraagdossiers voor het plaatsen van kleine en middelgrote windmolens. Ook voor biogasinstallaties is dat kader er met een omzendbrief uit 2006. De omzendbrief legt een aantal duidelijke regels vast, waardoor dergelijke installaties op de meest gunstige plaatsen kunnen worden gerealiseerd.

Alfacam Lint

Onder invloed van Vlaams minister Patricia Ceysens werd de afgelopen jaren sterk geïnvesteerd in innovatie en creativiteit. Af en toe wordt daar wat meewarig over gedaan, maar dat is onterecht. Verschillende Vlaamse bedrijven zijn door hun vernieuwde aanpak, door de ontwikkeling van steeds nieuwe technieken of door heel veel creativiteit kunnen uitgroeien tot wereldspelers of mondiale trendsetters in hun sector. Het is duidelijk dat deze kenniseconomie heel wat mogelijkheden biedt om Vlaanderen doorheen de crisis te helpen.

Het bedrijf Alfacam in Lint is zo één van die wereldspelers. Alfacam is uitgegroeid tot een toonaangevend mediabedrijf dat gevraagd wordt om de grootste evenementen optimaal in beeld te brengen. Het lijstje met verwezenlijkingen is indrukwekkend. Van de grootste sportevenementen zoals de Olympische Spelen of de Ronde van Frankrijk tot het Eurovisiesongfestival of optredens van wereldsterren, Alfacam heeft ze allemaal op de meest optimale manier in beeld gebracht.

Daarvoor beschikt het bedrijf over een indrukwekkend wagenpark, maakt het gebruik van de meest innovatieve (beeld)technieken en kan men terecht in de grote opnamestudio's. Innovatie en creativiteit zijn erg belangrijk voor de Vlaamse economie. Een bedrijf als Alfacam illustreert dat en zorgt voor heel wat tewerkstelling en internationale uitstraling. Elementen Dirk Van Mechelen essentieel vindt om uit deze crisis te geraken.